

«Геофізичному журналу» — 45 років

В цьому році славетному, добре відомому «Геологічному журналу», який видає Інститут геологічних наук (ІГН) НАН України, виповнилось 90 років [18]. Наш «Геофізичний журнал» молодше «Геологічного журналу» вдвічі — йому тільки 45 років. Корисно та цікаво відстежити, як створювався «Геофізичний журнал» і які оцінки фахівців він отримав як в Україні, так і далеко за її межами.

Зрозуміло, що за минулі 45 років неодноразово в різних публікаціях йшлося про наш журнал. Але сьогодні ми маємо можливість ще раз з огляду на всі матеріали і події, що накопичились за цей час, розглянути історію створення журналу, проаналізувати його роботу і надати сьогоднішню міжнародну оцінку [5, 15—17].

Початок створення «Геофізичного журналу» пов'язаний з ІГН АН УРСР. Так, у 1956 р. ІГН АН УРСР видає «Труды Института геологических наук. Серия геофизическая». Випуск 1. Відповідальний редактор — канд. геол.-мін. наук В.Б. Соллогуб. В анотації цього видання вказано, що «Книга является первым геофизическим сборником, издаваемым на Украине в послевоенный период». В першому випуску багато цікавих і важливих публікацій, автори яких для нас сьогодні — класики. Це статті В.Б. Соллогуба [12, 14], М.В. Чирвінської [24], С.Я. Шерешевської [25], З.О. Крутиховської [4] та ін. Т.С. Лебедев присвятив цьому випуску цікаву статтю, підкреслюючи, що геофізичній періодиці Україні 40 років [5].

Через два роки, у 1958 р., видається другий випуск геофізичної серії цього ж видання, головним редактором якого був академік АН УРСР В.Г. Бондарчук, а редакторами випуску — кандидати геол.-мін.

наук В.Б. Соллогуб та Т.С. Лебедев. Як і в першому випуску, багато публікацій, які сьогодні сприймаються як класичні. Це статті С.І. Субботіна [21], В.Б. Соллогуба [11], Т.С. Лебедева [6], М.Ф. Скопиченка [10], А.А. Юнькова з Є.Г. Булахом [26], К.Ф. Тяпкіна [23], В.М. Головцина [2], Є.Г. Коровніченка [3], І.А. Балабушевича [1], Н.П. Михайлової [8] та ін. У випуску опубліковано статті пам'яті видатного геофізика Г.О. Гамбургера та видатного математика, геофізика та географа, відомого полярного дослідника О.Ю. Шмідта. Автори цих статей відповідно В.Б. Соллогуб [13] і Т.С. Лебедев [7].

У ці ж роки ІГН АН УРСР видає в серії «Геотектоніка та геофізика» невеликі, але дуже цікаві монографії. Так, наприклад, в випуску 5 цієї серії в 1958 р. опубліковано роботу М.Г. Трипільської [22], в якій список цитованих публікацій містить статті та монографії, видані в 1829, 1893 та 1913 рр. Між іншим, є також посилання на роботу німецькою мовою, датовану 1787—1791 рр.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що ІГН АН УРСР багато зробив для видання та розповсюдження української геофізичної літератури і це було дуже важливо.

У грудні 1960 р. засновано Інститут геофізики (ІГФ) АН УРСР у Києві з філіалом у Львові, а його директора С.І. Субботіна в 1961 р. було обрано академіком АН УРСР [19]. Зрозуміло, що одразу розпочалася робота з підготовки та організації систематичного періодичного геофізичного видання з метою висвітлення результатів наукової та практичної діяльності як ІГФ АН УРСР, так і інших наукових, навчальних та виробничих геолого-геофізичних організацій України. Результатом цієї ро-

боти стало видання з 1962 р. «Геофизического сборника». Розглянемо перший випуск цього збірника, тираж якого становив 1120 примірників. В анотації вказано, що «Геофизический сборник» Института геофизики АН УССР являється продолжением геофизической серии трудов Института геологических наук АН УССР, вып. 1 и 2». Відповідальний редактор збірника — академік АН УРСР С.І. Субботін, редактор випуску — канд. геол.-мін. наук Т.С. Лебедев. До складу редакційної колегії входили: Є.І. Антонюк, А.П. Бондаренко, В.М. Головцин, С.С. Євсєєв, З.О. Крутиховська, Т.С. Лебедев та В.Б. Соллогуб. У журналі опубліковано багато важливих та цікавих статей, авторами яких є В.Б. Соллогуб, Т.С. Лебедев, Г.Т. Собакар, І.А. Балабушевич, Г.І. Петкевич, Є.А. Сагалова, З.О. Крутиховська, В.М. Завойський, Н.П. Михайлова, Б.М. Улізло та ін. Тираж журналу — 1120 примірників.

В середині 1979 р. на базі «Геофизического сборника» ІГФ АН УРСР почав

видавати один раз в два місяці «Геофизический журнал». Розглянемо перший номер журналу за 1979 р., тираж якого становив 1000 примірників. Головний редактор — А.В. Чекунов, заступник головного редактора — Т.С. Лебедев, редакційна колегія: А.П. Бондаренко, Є.Г. Булах, І.А. Козачок, Ю.Б. Кравченко, З.О. Крутиховська, О.Є. Куликович, Р.І. Кутас, І.І. Попов, І.І. Рокитянський, М.Ф. Скопиченко, В.Б. Соллогуб, В.І. Старостенко, Ю.В. Тімошин, М.І. Толстой, О.Н. Третьак, К.Ф. Тяпкін, М.В. Чирвинська, А.А. Юньков, О.К. Юхимук, Б.М. Тонконіг. У журналі опубліковано багато вагомих і цікавих статей. Зокрема, у статті С.І. Субботіна, В.Б. Соллогуба, А.В. Чекунова та ін. наведено результати дослідження глибинної будови Індійського щита. Питанням структури та еволюції земної кори присвячена стаття А.В. Чекунова та В.Б. Соллогуба, а розгляду теплових потоків на території Європи — стаття Р.І. Кутаса, М.Т. Турчаненко та В.О. Дядюра наводять приклади

«Геофизический журнал», 1979, № 1 і Geophysical Journal, виданий за кордоном.

застосування цифрової сейсмозвідки в нафтогазоносних провінціях УРСР та ін.

Протягом двадцяти років (1981—2000) журнал перекладався англійською та розповсюджувався авторитетним видавництвом наукової літератури «Gordon and Breach Science Publishers», що сприяло зростанню «пізнаваності» і престижності журналу, завдяки чому збільшувалось коло його читачів і авторів. Рукописи надходили з Австралії, Азербайджану, Білорусі, Бельгії, Болгарії, Вірменії, В'єтнаму, Грузії, Данії, Індії, Канади, Киргизстану, Латвії, Литви, Нідерландів, Німеччини, Нової Зеландії, Норвегії, Польщі, Росії, Румунії, Словаччини, Словенії, США та Туреччини.

На сторінках «Геофізичного журналу» висвітлюються нові дані теоретичних і експериментальних досліджень, матеріали про закономірності розподілу фізичних полів Землі, питання комплексного вивчення глибинної будови літосфери, сучасної геодинаміки і прогнозу землетрусів, геотермії, палеомагнетизму, будови Світового океану, пошуків і розвідки корисних копалин геофізичними методами та ін. Публікуються також результати методичних та апаратурних розробок, матеріали дискусій, рецензії, повідомлення про наукові наради та інша інформація. Журнал розрахований на широке коло геофізиків і геологів: науковців, викладачів, інженерів, аспірантів, студентів, працівників пошукових партій і експедицій.

Крім важливої інформаційної складової, журнал допомагає у вирішенні деяких науково-організаційних питань. Так, наприклад, за допомогою журналу проводився аналіз публікаційної активності наукових співробітників нашого Інституту за 1974—2020 рр. за даними міжнародної наукометричної бази Web of Science [9].

Зауважимо, що подана нами заявка до бази Web of Science була оцінена позитивно, і з 2015 р. наш журнал включений до цієї бази, що додатково свідчить про високий міжнародний авторитет журналу. Приємною новиною слід вважати нову міжнародну аналітичну оцінку журналів,

запропоновану в червні 2021 р. базою Web of Science, а саме — індикатор цитування журналу Journal Citation Indicator (JCI). Останній дає змогу проводити кількісну оцінку впливу журналу на розвиток науки в цій галузі знань. Згідно з нею наш журнал на сьогодні найкращий з тих, що видаються Україною в розділі «Earth Sciences» [20]. На основі щорічного звіту з цитувань від компанії Clarivate — Journal Citation Reports за 2022 р. процентиль (квартиль) «Геофізичного журналу» становить 07 % (Q4), JCI 0,15. Процентиль визначається місцем видання (серед інших профільних видань) у рейтингу певної окремої предметної категорії WOS (<https://openscience.in.ua/ua-journals#notes>).

Останніми роками значна частина (до 75 %) статей українських авторів публікується в журналі англійською мовою, і ця тенденція буде розширюватись і зміцнюватись. Можливо, у недалекому майбутньому журнал повністю перейде на англійську мову. Такі плани є.

У наш нелегкий воєнний час редакція «Геофізичного журналу» продовжує працювати та забезпечує видання шістьох номерів на рік. У журналі публікується багато нових, важливих як українських, так і закордонних геолого-геофізичних матеріалів. Статті кожного номера журналу уважно розглядаються на засіданнях Редакційної колегії, які проводяться шість разів на рік. При цьому кожна стаття, що розглядається, має мінімум дві рецензії.

Є передплата паперової версії журналу. Тираж невеликий (менше 100 примірників), але журнал має власний вебсайт, де зберігається архів опублікованих випусків. На сьогодні сайт відвідали понад 40 тисяч користувачів із 149 країн (Україна — 28 %, КНР — 17 %, США — 14 %, Сінгапур — 13 %, Азербайджан — 2 %, Велика Британія, Франція, Німеччина, Туреччина і Канада — більше 1 %, всі інші — менше 1 %).

Редакція «Геофізичного журналу» притримується політики відкритого доступу за ліцензією Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 4.0 (CC BY-NC-

SA 4.0). Користувачі мають право вільно читати, завантажувати, копіювати і роздруковувати представлені матеріали, здійснювати пошук контенту та посилатись на опубліковані статті, поширювати їх повний текст і використовувати з будь-якою законною некомерційною метою (зокрема з навчальною або науковою), але з обов'язковим посиланням на авторів робіт і первинну публікацію у нашому журналі.

«Геофізичний журнал» реферується/індексується: CrossRef, Web of Science Core Collection (з 1-го номеру 2015 р.), Index Copernicus (ICV 2021: 100.00), Google Scholar, WorldCat та використовує паралельне цифрове архівування і підключений до мережі зберігання наукової інформації LOCKSS. Публікації журналу архівуються також у базі «Наукова періодика України», яка доступна на офіційному сайті Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та Наукової електронної бібліотеки періодичних видань НАН України.

Редакційна колегія «Геофізичного журналу» категорично засуджує розв'язану росією війну, нечувану жорстокість та військові злочини. Наші співробітники, як

і мільйони громадян України, по декілька днів змушені ховатися у підвалах і бомбоховищах, залишати свої домівки та евакуюватися у пошуках безпечного місця для існування. Відповідно до Розпорядження Президії НАН України із складу редакційної колегії журналу виведені науковці, афілійовані з російською федерацією (рф). Повністю припинено публікацію статей авторів, афілійованих з рф, а також залучення науковців з рф до рецензування матеріалів, наданих до журналу. З першого номеру 2024 р. журнал змінив назву на «Геофізичний журнал».

Велика подяка висловлюється відповідальному секретарю Редакційної колегії журналу Н.М. Гладких, а також редакторам І.А. Калітовій та О.І. Калашниковій за постійну, високопрофесійну роботу з підготовки отриманих матеріалів до друку в черговому номері журналу.

Видання «Геофізичного журналу» свідчить, що Інститут геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України працює не зважаючи ні на що! Будемо все робити, щоб так було завжди!

*В.І. Старостенко, Я.М. Хазан,
В.П. Коболев, Д.В. Лисинчук,
О.В. Легостаєва, Д.М. Гринь,
Т.А. Амашукелі*

Список літератури

1. Балабушевич И.А. Закономерности распределения плотности осадочных отложений Западного Донбасса. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 160—168.
2. Головцын В.Н. К интерпретации электроразведочных наблюдений при поисках рудных объектов. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 105—119.
3. Коровниченко Е.Г. О скоростях и глубинах, определяемых при совместном использовании годографов чисто продольных и одного из типов обменных преломленных волн. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 120—129.
4. Крутиховская З.А. Вопросы методики геофизических исследований с целью поисков богатых руд криворожского типа. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1956. Вып. 1. С. 75—87.
5. Лебедев Т.С. Геофизической научной периодике Украины 40 лет. *Геофиз. журн.* 1996. Т. 18. № 3. С. 84—88.
6. Лебедев Т.С. Гравитационные и магнитные аномалии Припятской впадины и их связь с геологическим строением. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 27—42.
7. Лебедев Т.С. Памяти Отто Юльевича Шмидта. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 200—203.
8. Михайлова Н.П. К вопросу о магнитности горных пород среднего Приднепро-

- вья. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 176—182.
9. Русаков О.М., Старостенко В.И., Якимчик А.И. Анализ статистики публикационной активности научных сотрудников Института геофизики им. С.И. Субботина НАН Украины за 1974—2020 гг. в наукометрической базе Web of Science. *Геофиз. журн.* 2021. Т. 43. № 1. С. 196—208.
  10. Скопиченко М.Ф. Некоторые особенности геомагнитного и гравитационного аномальных полей центральной части Причерноморской впадины и их геологическое истолкование. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 62—68.
  11. Соллогуб В.Б. К вопросу о тектоническом строении Преддобружинского прогиба по данным геофизических исследований. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 15—26.
  12. Соллогуб В.Б. О тектоническом строении Предкарпатского прогиба по данным сейсморазведки. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1956. Вып. 1. С. 3—20.
  13. Соллогуб В.Б. Памяти Григория Александровича Гамбурцева (1903—1955). *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 198—199.
  14. Соллогуб В.Б. Упругие свойства горных пород в районе передовых прогибов Альпийского геосинклинальной области Европейской части СССР. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* Вып. 1. 1956. С. 93—126.
  15. Старостенко В.И. «Геофизическому журналу» — 25 лет. *Геофиз. журн.* 2004. Т. 26. № 6. С. 3.
  16. Старостенко В.И., Исиченко Е.П., Лебедев Т.С. Институту геофизики Национальной академии наук Украины — 40 лет. *Геофиз. журн.* 2000. Т. 22. № 6. С. 3—49.
  17. Старостенко В.И., Харитонов О.М., Гутерман В.Г. Геофизика в Национальной академии наук Украины: исторический очерк к 80-летию Академии. *Геофиз. журн.* 1998. Т. 20. № 6. С. 3—17.
  18. Старостенко В.И., Коболев В.П. Вітання з 90-річним ювілеєм «Геологічного журналу». *Геофиз. журн.* 2024. Т. 46. № 1. С. 92—95.
  19. Старостенко В.И., Коболев В.П. До 60-річчя Відділення наук про Землю НАН України. Частина I. Історичний нарис розвитку природних наук від заснування Академії наук України до створення Відділу наук про Землю і Космос АН УРСР (1918—1962 рр.). *Геол. журн.* 2023. № 4. С. 97—121.
  20. Старостенко В.И., Русаков О.М., Амашукели Т.А. «Геофизический журнал» — найкращий журнал України у розділі «Earth Sciences». *Геофиз. журн.* 2022. Т. 44. № 1. С. 173—175.
  21. Субботин С.И. О природе некоторых аномалий силы тяжести Днепровско-Донецкой впадины. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 3—14.
  22. Трипільська М.І. *Геологічна будова зони зчленування Донецького кряжа з Приазовським кристалічним масивом*: Труды Інституту геологічних наук АН УРСР, серія геотектоніки і геофізики. Вип. 5. Київ: Вид-во АН УРСР, 1958, 52 с.
  23. Тяпкин К.Ф. К вопросу интерпретации аномалий естественного электрического полей. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 98—101.
  24. Чирвинская М.В. Характеристика складчатых и разрывных дислокаций осадочной толщи Днепровско-Донецкой впадины по данным геофизики. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1956. Вып. 1. С. 21—35.
  25. Шерешевская С.Я. Результаты гравиметрических работ, выполненных в Днепровско-Донецкой впадине и северо-западных окраинах Донецкого складчатого сооружения. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1956. Вып. 1. С. 48—64.
  26. Юньков А.А., Булах Е.Г. Возможности использования метода сеток для интерпретации аномалий горизонтального градиента силы тяжести. *Труды ИГН. Сер. геофиз.* 1958. Вып. 2. С. 94—97.